

Regeringens proposition

1982/83: 149

om ändrad styrelserepresentation inom stiftelseorganisationen för skyddat arbete m.m.;

beslutad den 17 mars 1983.

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

OLOF PALME

ANNA-GRETA LEIJON

Propositionens huvudsakliga innehåll

På grundval av stiftelsen Samhällsföretags rapport Begränsad översyn av Samhällsföretagsgruppen och den delrapport som den interdepartementala arbetsgruppen för fortsatt översyn av företagsgruppen har avgett, föreslås förändringar i såväl den centrala som de regionala stiftelsernas styrelser. Förslag lämnas till ändring i lagen (1979:47) om regionala stiftelser för skyddat arbete.

Vidare föreslås vissa ändringar i reglerna om utseende av verkställande direktörer i de regionala stiftelserna och om revision. Förslaget innehåller också bestämmelser som anger i vilka associationsformer den skyddade verksamheten får bedrivas. Den ändrade lagstiftningen föreslås träda i kraft den 1 juli 1983.

Propositionens lagförslag

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1979: 47) om regionala stiftelser för skyddat arbete

Härigenom föreskrivs att 1, 3, 4 och 6 §§ lagen (1979: 47) om regionala stiftelser för skyddat arbete skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

För varje län skall finnas en regional stiftelse för skyddat arbete som bildas av staten och landstingskommunen.

En central stiftelse för skyddat arbete, som bildas av staten, skall ha tillsyn över de regionala stiftelserna och samordna deras verksamhet. Den centrala stiftelsen skall även fördela medel som anslås för de regionala stiftelsernas verksamhet.

Särskilda uppgifter inom den skyddade verksamheten kan handhas av aktiebolag eller handelsbolag för vilka den centrala stiftelsen är moderföretag.

3 §

Den regionala stiftelsen förvaltas av en styrelse som består av *tolv* ledamöter jämte lika många suppleanter. Ordföranden och ytterligare *sju* ledamöter jämte suppleanter väljs av landstinget. *Regeringen* utser vice ordföranden och återstående *fyra* ledamöter jämte suppleanter. Av de sistnämnda *fyra* ledamöterna utses en efter förslag av Svenska kommunförbundets länsavdelning, en efter förslag av LO-distriktet, en efter förslag av TCO-distriktet och en som representant för länets näringsliv. På samma sätt utses suppleanter för dessa ledamöter. I fråga om suppleant som väljs av landstinget tillämpas 3 kap. 2 § andra stycket kommunallagen (1977: 179).

Vid styrelsens sida skall finnas *två* av länsarbetsnämnden och två av de anställdas fackliga organisa-

Den regionala stiftelsen förvaltas av en styrelse som består av *elva* ledamöter jämte lika många suppleanter. Ordföranden och ytterligare *fyra* ledamöter jämte suppleanter väljs av landstinget. *Den centrala stiftelsen* utser vice ordföranden och återstående *fem* ledamöter jämte suppleanter. Av de sistnämnda *sju* ledamöterna utses en efter förslag av arbetsmarknadsstyrelsen, en efter förslag av LO-distriktet, en efter förslag av TCO-distriktet och *två* som företrädare för näringslivet, varav en som representant för länets näringsliv, *samt en som representant för den centrala stiftelsen*. På samma sätt utses suppleanter för dessa ledamöter. I fråga om suppleant som väljs av landstinget tillämpas 3 kap. 2 § andra stycket kommunallagen (1977: 179).

Vid styrelsens sida skall finnas två av de anställdas fackliga organisationer utsedda representanter,

Nuvarande lydelse

tioner utsedda representanter, vilka har rätt att närvara och yttra sig samt ställa förslag vid styrelsens sammanträden. För representanterna skall på samma sätt utses personliga suppleanter. Av representanterna för de anställdas fackliga organisationer skall en företrädare dem som har anvisats arbete som bedrivs av stiftelsen och en de anställda i övrigt. Detsamma gäller i fråga om suppleanter för dem. Finns flera sådana organisationer utses representanter och suppleanter av den organisation som företräder det största antalet arbetstagare inom varje kategori.

Föreslagen lydelse

vilka har rätt att närvara och yttra sig samt ställa förslag vid styrelsens sammanträden. För representanterna skall på samma sätt utses personliga suppleanter. Av representanterna skall en företrädare dem som har anvisats arbete som bedrivs av stiftelsen och en de anställda i övrigt. Detsamma gäller i fråga om suppleanter för dem. Finns flera sådana organisationer utses representanter och suppleanter av den organisation som företräder det största antalet arbetstagare inom varje kategori.

4 §

Styrelsens förvaltning samt den regionala stiftelsens räkenskaper skall årligen granskas av tre revisorer. Landstinget utser en revisor och regeringen två revisorer. För revisorerna utses på samma sätt suppleanter. Av de revisorer och suppleanter som utses av regeringen skall en revisor jämte suppleant utses efter förslag av den fackliga organisation som företräder dem som har anvisats arbete som bedrivs av stiftelsen. Finns flera sådana organisationer utses revisor jämte suppleant efter förslag av den organisation som företräder det största antalet arbetstagare.

Styrelsens förvaltning samt den regionala stiftelsens räkenskaper skall årligen granskas av tre revisorer. Landstinget utser en revisor och den centrala stiftelsen två revisorer. För revisorerna utses på samma sätt suppleanter. Av de revisorer och suppleanter som utses av den centrala stiftelsen skall en revisor jämte suppleant utses efter förslag av den fackliga organisation som företräder dem som har anvisats arbete som bedrivs av stiftelsen. Finns flera sådana organisationer utses revisor jämte suppleant efter förslag av den organisation som företräder det största antalet arbetstagare.

Till revisor i bolag som avses i 1 § tredje stycket skall utses minst en av den centrala stiftelsens revisorer.

6 §¹

Vad som i 1 § sägs om landstingskommun gäller i Göteborgs och Bohus län landstingskommunen och Göteborgs kommun, i Malmöhus län landstingskommunen och Malmö kommun och i Gotlands län Gotlands kommun.

Val enligt 3 och 4 §§ förrättas i dessa län enligt följande. I Göteborgs och Bohus län väljer lands-

Val enligt 3 och 4 §§ förrättas i dessa län enligt följande. I Göteborgs och Bohus län väljer lands-

¹ Senaste lydelse 1979: 1137.

Nuvarande lydelse

tinget *tre* ledamöter jämte suppleanter samt kommunfullmäktige i Göteborgs kommun ordförande och ytterligare *tre* ledamöter jämte suppleanter och en revisor jämte suppleant. I Malmöhus län väljer landstinget ordförande och ytterligare *fyra* ledamöter jämte suppleanter och en revisor jämte suppleant samt kommunfullmäktige i Malmö kommun två ledamöter jämte suppleanter. I Gotlands län förrättas valen av kommunfullmäktige i Gotlands kommun.

Föreslagen lydelse

tinget *två* ledamöter jämte suppleanter samt kommunfullmäktige i Göteborgs kommun ordförande och ytterligare *två* ledamöter jämte suppleanter och en revisor jämte suppleant. I Malmöhus län väljer landstinget ordförande och ytterligare *två* ledamöter jämte suppleanter och en revisor jämte suppleant samt kommunfullmäktige i Malmö kommun två ledamöter jämte suppleanter. I Gotlands län förrättas valen av kommunfullmäktige i Gotlands kommun.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1983.

ARBETSMARKNADSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1983-03-17

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden I. Carlsson, Lundkvist, Feldt, Sigurdsen, Gustafsson, Leijon, Hjelm- Wallén, Peterson, Andersson, Rainer, Boström, Bodström, Göransson, Gradin, Dahl, R. Carlsson, Holmberg, Hellström.

Föredragande: statsrådet Leijon

Proposition om ändrad styrelserepresentation i stiftelseorganisationen för skyddat arbete m.m.

2 Inledning

I enlighet med riksdagens beslut (prop. 1977/78:30, AU 16, rskr 74) om framtida huvudmannaskap och organisation av skyddat arbete och yrkesinriktad rehabilitering m.m. samordnades den 1 januari 1980 verksamheten vid verkstäderna för skyddat arbete, kontorsarbetscentraler, industriella beredskapsarbeten och visst hemarbete i en gemensam stiftelseorganisation. Staten bildade tillsammans med landstingskommunerna regionala stiftelser för skyddat arbete inom varje län. För vissa övergripande frågor inrättades en central stiftelse benämnd Samhällsföretag.

Stiftelseorganisationen skapades för att åstadkomma en bättre samordning av verksamheten samt att ge denna en friare företagsform. Detta skulle bl.a. innebära affärsmässiga fördelar jämfört med vad som var möjligt så länge verkstäderna drevs av skilda offentliga huvudmän som kommuner, landsting, arbetsmarknadsverket etc.

Verksamheten regleras genom en lag (1979:47) och en förordning (1979:48) om regionala stiftelser för skyddat arbete. I dessa anges ansvarsförhållandena inom stiftelseorganisationen.

De 24 regionala stiftelserna sysselsätter i dag ca 30 000 anställda, varav ca 24 500 i skyddat arbete. Stiftelserna utgör juridiskt självständiga enheter och uppträder under egna namn. Finansiering och förvaltning regleras, som tidigare nämnts, genom lagen och förordningen om regionala stiftelser för skyddat arbete, med huvudansvaret lagt på styrelserna och verkställande direktörerna. Stiftelsernas platser för arbetshandikappade disponeras av arbetsförmedlingen. Arbetsmarknadsstyrelsen ansvarar också i

samråd med den centrala stiftelsen Samhällsföretag för den regionala fördelningen av skyddade platser.

Den centrala stiftelsen har gentemot staten ansvaret för hur den skyddade verksamheten bedrivs i landet. Samhällsföretag svarar för samordning av verksamheten och har uppgifter som beträffande ekonomi är koncentrerade på långsiktig, strategisk och övergripande planering, finansiering, utvärdering, utbildning och information. Stiftelsen har också att i samarbete med arbetsmarknadsstyrelsen ta fram underlag för statsmakternas beslut rörande den skyddade verksamhetens omfattning och utbyggnad.

Stiftelseorganisationens fastigheter ägs av den centrala stiftelsen och förvaltas av en särskild organisatorisk enhet kallad fastighetsfonden.

Finansieringen av den löpande verksamheten inom stiftelseorganisationen sker genom försäljningsintäkter och ett statligt driftbidrag. Driftbidraget är så utformat att det ger möjlighet till självfinansiering av ersättningsinvesteringar. Bidraget skall även täcka verksamhetens förvaltningskostnader. En schablonteknik används som innebär att stiftelsen Samhällsföretag över ett förslagsanslag tilldelas medel beräknade på grundval av lönesumman för de arbetshandikappade anställda. Bidraget utgör en viss procent på denna lönesumma. Procentsatsen fastställs årligen av riksdagen.

Förutom driftbidraget tilldelas stiftelsen bidrag för att täcka fastighetsfondens kostnader, som för budgetåret 1983/84 beräknas till 325 milj. kr. För att möjliggöra vissa arbetsmiljöförbättrande åtgärder och anpassning av arbetsplatser liksom för omdisponering av platser mellan och inom länen har för nämnda budgetår 30 milj. kr. föreslagits utgå till stiftelsen, som ett ägartillskott för investeringar.

Fr.o.m. den 1 januari 1983 upphörde den kompensation som enligt träffad uppgörelse tidigare huvudmän betalade. Staten står således numera för samtliga kostnader.

I 1981 års budgetproposition (prop. 1980/81:100, bil. 15) framhöll dåvarande chefen för arbetsmarknadsdepartementet att kostnadsutvecklingen inom den nya stiftelseorganisationen noga borde följas. Detta särskilt med hänsyn till det begränsade samhällsekonomiska utrymme som bedömdes stå till förfogande de närmaste åren. Vidare anfördes att en begränsad översyn av verksamheten inom organisationen borde göras i syfte att utvärdera det praktiska utfallet av huvudmannaskapsreformen.

I juni 1981 uppdrog den dåvarande regeringen åt stiftelsen Samhällsföretag att med utgångspunkt i vunna erfarenheter genomföra en kartläggning och en begränsad översyn av verksamheten inom stiftelseorganisationen. Härvid borde särskilt prövas vilka kostnadsbesparande förändringar av organisatorisk eller annan art som stiftelsen bedömde vara möjliga att genomföra inom ramen för de arbetsmarknadspolitiska och sociala målsättningar som enligt riksdagens beslut skall gälla för verkstäder för skyddat arbete.

Stiftelsen avlämnade den 30 december 1981 rapporten Begränsad översyn av Samhällsföretagsgruppen till regeringen.

Efter remiss har yttranden över rapporten avgetts av följande myndigheter och organisationer, nämligen statskontoret, riksrevisionsverket, arbetsmarknadsstyrelsen, Landstingsförbundet, Svenska kommunförbundet, Landsorganisationen i Sverige. Tjänstemännens centralorganisation, Sveriges arbetsledareförbund, Sveriges industriförbund, Svenska handelskammarförbundet, SHIO-Familjeföretagen, Statsföretagens förhandlingsorganisation, Handikappförbundens centralkommitté och De handikappades riksförbund.

Vidare har flera regionala stiftelser för skyddat arbete kommit in med skrivelser med synpunkter på rapporten.

I 1983 års budgetproposition (prop. 1982/83:100, bil. 15) anmälde jag att Samhällsföretag utöver de direkta förslag som hade förts fram i översynsrapporten hade belyst även andra åtgärder som bedömdes kunna minska kostnaderna för verksamheten. Ändrad organisationsstruktur var en sådan tänkbar åtgärd som inte bara skulle innebära direkta kostnadsbesparingar utan även kunna ge produktions- och marknadsfördelar med ökade intäkter som följd. Jag anförde med hänsyn bl.a. härtill att översynen av företagsgruppen borde fortsätta. Jag hade därför i december 1982 tillsatt en interdepartemental arbetsgrupp som ytterligare skulle pröva sådana frågor rörande Samhällsföretagsgruppen som kunde minska behovet av statligt stöd m.m. I avvaktan på arbetsgruppens ställningstaganden var jag därför inte beredd att behandla Samhällsföretags översynsrapport i budgetpropositionen.

Arbetsgruppen för den fortsatta översynen av Samhällsföretagsgruppen har därefter den 24 februari 1983 avlämnat en delrapport. I denna rapport lämnas bl.a. förslag om förändringar av lednings- och styrfunktionerna inom stiftelseorganisationen.

3 Arbetsgruppens delrapport

3.1 Inledning

Samhällsföretag har i översynsrapporten gjort en genomgång dels av organisationen som helhet, dels också bl.a. av områdena produktion, marknadsföring, personal, lednings- och styrfunktioner. I rapporten lades förslag fram om åtgärder som på sikt kan innebära kostnadsbesparingar och/eller ge företagsgruppen ökade inkomster, utan att man äventyrar de sociala och arbetsmarknadspolitiska målen för verksamheten.

I 1983 års budgetproposition anförde föredraganden följande rörande den genomförda översynen.

”Utöver direkta förslag som framförts i rapporten belyses också andra åtgärder som avsevärt skulle kunna minska kostnaderna för verksamheten. En sådan möjlig förändring är en ändrad organisationsstruktur. Stiftelsen redovisar som ett exempel att en minskning av antalet regionala stiftelser med nio skulle innebära en nettobesparing med ca 50 milj. kr. per år. Den skulle dessutom ge möjligheter till produktionsekonomiska fördelar och effektivare marknadsföring. Efter sammanvägning av ekonomiska och andra faktorer, och med hänsyn till att organisationen verkat under tämligen kort tid, har stiftelsen dock valt att inte föreslå någon ändring i den nuvarande organisationen.

Samtidigt som jag har förståelse för stiftelsens synpunkter och ställningstaganden beträffande den regionala organisationen, kan jag inte bortse från de möjligheter till kostnadsbesparingar och effektiviseringar som här öppnas. Med hänsyn bl.a. till detta anser jag att arbetet med en översyn av företagsgruppen bör fortsätta. Jag har därför tillkallat en arbetsgrupp inom regeringskansliet som ytterligare får pröva sådana frågor rörande Samhällsföretagsgruppen som kan minska behovet av statligt stöd m.m. Arbetsgruppen bör vidare enligt riksdagens beslut (prop. 1981/82:100, AU 21, rskr 216) studera Samhällsföretags ställning som konkurrent till andra företag samt principerna för medelstilleddningen. Kostnaderna per anvisad arbetstagare vid de skyddade verkstäderna bör också jämföras med kostnaderna vid andra sysselsättningsformer. Dessa frågor bör därför föras över till arbetsgruppen från utredningen (A 1982:02) om de handikappades situation på arbetsmarknaden - den s.k. handikappkommittén. Arbetsgruppen bör samarbeta med stiftelsen i utredningsarbetet.

Det förhållandet att översynsarbetet fortsätter får självfallet inte lägga hinder i vägen för det utvecklingsarbete som redan pågår inom företagsgruppen. Snarare bör den interdepartementala översynsgruppens arbete ses som ett komplement till detta.

I avvaktan på resultatet av arbetsgruppens ställningstaganden är jag inte nu beredd att behandla övriga frågor i rapporten.”

Arbetsgruppen har funnit det angeläget att snabbt behandla de förslag om främst lednings- och styrfunktioner som togs upp i Samhällsföretags översyn, med hänsyn till att mandatperioden för både den centrala och de regionala stiftelsernas styrelser går ut den sista juni i år. I delrapporten tas dessa frågor därför upp till behandling samt även vissa andra förslag i stiftelsens översynsrapport. Detta hindrar inte att arbetsgruppen även i sitt fortsatta översynsarbete kan komma att behandla de områden som tas upp i denna rapport.

3.2 Arbetsgruppens förslag

Lednings- och styrfunktioner

Styrelserna för de regionala stiftelserna består av tolv ledamöter samt fyra adjungerade. Ordförande och ytterligare sex ledamöter jämte suppleanter väljs av landstinget. Vice ordförande (länsarbetsdirektören) och ytterligare fyra ledamöter jämte suppleanter utses av regeringen. Av de fyra sistnämnda ledamöterna skall en utses efter förslag av Svenska kom-

munförbundets länsavdelning, en efter förslag av LO-distriktet, en efter förslag av TCO-distriktet och en som representant för länets näringsliv. Vid styrelsens sida skall finnas två av länsarbetsnämnden och två av de anställdas fackliga organisationer utsedda representanter, vilka har rätt att närvara och yttra sig samt ställa förslag vid styrelsens sammanträden (3 § lagen (1979:47) om regionala stiftelser för skyddat arbete).

Av förarbetena (prop. 1977/78:30, AU 16, rskr 74, prop. 1978/79: 25, bil. 9 p C 7, AU 17, rskr 118) framgår att motiven för denna sammansättning var att styrelserna skulle representera olika kompetens- och erfarenhetsområden samt ha ett starkt lokalt och regionalt samband. Sammansättningen kan även ses som ett uttryck för att man velat skapa insyn i verksamheten från en bred intressentkrets.

De regionala styrelsernas roll och sammansättning bör, enligt vad Samhällsföretag framförde i översynsrapporten, självfallet utformas med hänsyn till de uppgifter som ålagts styrelserna. Verksamhetens arbetsmarknadspolitiska och sociala mål med krav på personalutveckling och rehabilitering innebär, enligt Samhällsföretag, att stort avseende måste fästas vid anknytningen till arbetsmarknadsverket och till intressenter som företräder arbetsmarknadens parter och sociala myndigheter.

Styrelsernas närmare uppgifter hänger direkt samman med det verkställighetsansvar som de regionala stiftelserna har att svara för inom ramen för de mål statsmakterna fastställt och Samhällsföretag utvecklat och preciserat. Verksamheten har en uttalad operativ inriktning, där kravet på effektivitet och iakttagande av affärsmässiga principer utgör ett centralt inslag. Styrelsernas uppgifter kan sålunda, enligt Samhällsföretag, inte jämföras med uppgifter som åligger styrelse inom social förvaltning eller motsvarande.

Företagsgruppens behov av att öka produktion och försäljning, för att uppnå högre sysselsättning och få bättre ekonomi understryker de krav på affärsmässighet som framhålls i såväl förarbetena (prop. 1977/78:30 s. 84) som lagstiftningen (2 §). De regionala stiftelsernas operativa ansvar hänger intimt samman med de affärsmässiga frågorna som t.ex. marknadskännedom, relationer till kunder och konkurrenser, val av produkter samt beslut om investeringar.

Det ansvar staten har för att täcka uppkomna driftunderskott och tillskjuta medel för nyinvesteringar m.m. innebär att statsmakterna inte endast fastställer de arbetsmarknadspolitiska och sociala målen för verksamheten utan också de ekonomiska krav som skall ställas upp.

Enligt Samhällsföretag kan detta jämföras med ägaransvaret i koncernorganisationer på den övriga arbetsmarknaden. Samhällsföretag har således i praktiken i stort sett samma ställning som moderföretaget till dotterföretagen inom en koncern. Formerna för utövande av ägarinsyn och inflytande i dotterföretagen skiljer sig emellertid avsevärt åt mellan Samhällsföretag och ett vanligt moderföretag. Framför allt föreligger i Sam-

hällsföretagsgruppen inte de ofta starka personsamband som ofta kännetecknar förhållandet mellan moderföretag och dotterföretagens styrelser i traditionella koncerner.

Sådana personsamband måste anses ha stora fördelar när det gäller att skapa förutsättningar för smidiga insynsmöjligheter i dotterföretagen och snabbhet i informationsutbyte och beslutsfattande. Detta är enligt Samhällsföretag inte minst viktigt i ett läge, där stora krav ställs på samverkan mellan företagen i samband med en omstrukturering av verksamheten, med byte av produktion, fördelning av marknadsansvar mellan företagen etc. Förhållandet får också anses ha stor betydelse för att möjliggöra ett i hög grad decentraliserat beslutsfattande.

Samhällsföretag konstaterar att det på ekonomiska och finansiella faktorer grundade "ägarinflytandet", i jämförelse med andra företagsgrupper, är extremt uttunnat i styrelserna för de regionala stiftelserna. Av de fem ledamöterna som regeringen utser representerar fyra olika intressentgrupper. Endast en ledamot (vice ordföranden) kan således direkt sägas företräda de betydande arbetsmarknadspolitiska och ekonomiska intressen staten har beträffande den skyddade verksamheten. Eftersom vice ordföranden alltid är länsarbetsdirektören, får det antas att denne i första hand företräder de arbetsmarknadspolitiska intressena.

Inberäknat de adjungerade personerna uppgår antalet ledamöter i de regionala styrelserna till sexton. Om man dessutom beaktar att verkställande direktören och ofta även företagets övriga ledande tjänstemän medverkar, är det inte ovanligt att ett 20-tal personer är närvarande vid styrelsesammanträdena. Detta försvårar ett effektivt styrelsearbete.

Styrelserna har möjlighet att inom sig inrätta arbetsutskott (4§ förordningen (1979:48) om regionala stiftelser för skyddat arbete). Tendensen synes dock vara att de styrelser som inrättat arbetsutskott allt mer frångår denna princip, främst av "rättvisehänsyn" till de i styrelserna ingående intressenterna. Samhällsföretag befarar att inrättande av arbetsutskott kan passivisera den övriga styrelsen och ge den karaktär av informationsmottagande och intressebevakande organ. Enligt Samhällsföretag bör målsättningen i stället vara att effektivisera styrelserna, så att de kan arbeta för att nå de av statsmakterna uppställda målen. Detta talar för att antalet ledamöter och adjungerade bör minskas.

Landstingen utser i dag sju av tolv ledamöter i de regionala styrelserna. En viss reducering bör, enligt Samhällsföretags mening, kunna göras av antalet landstingsledamöter utan nackdel för kravet på lokalt/regionalt inflytande och insyn. Man har heller inte funnit skäl för att Kommunförbundets länsavdelningar skall vara företrädare i styrelserna.

Olika näringslivsorganisationer har i skilda sammanhang framfört krav på utökad representation i styrelserna. Enligt Samhällsföretag bör företrädare för näringslivet inte ha en intressebevakande uppgift. I stället bör de ha till uppgift att bredda styrelsernas kompetens i produktions- och affärs-

frågor, främst inom de områden som är resp. stiftelses huvudsakliga inriktning. I detta avseende är det positivt för stiftelsernas utveckling om styrelsernas kompetens kan förstärkas. Samhällsföretag föreslår därför att näringslivsrepresentationen i styrelserna utökas med en ledamot. De två näringslivsföreträdarna bör väljas av Samhällsföretag med hänsyn till behovet av kompetens inom berörda affärsområden.

Samhällsföretag har inte funnit anledning att föreslå några förändringar i antalet styrelseledamöter från de övriga intressenter (länsarbetsnämnderna och de fackliga organisationerna) som är företrädade i styrelserna.

Sammantaget innebär förslaget i översynsrapporten att de regionala stiftelsernas styrelser skall få följande sammansättning:

- fem ledamöter från landstinget (en minskning med två)
- en ledamot från länsarbetsnämnden
- en ledamot från LO-distriktet
- en ledamot från TCO-distriktet
- två ledamöter från näringslivet (en ökning med en).

Summa: Tio ledamöter.

Landstingen föreslås utse sina fem ledamöter. Stiftelsen Samhällsföretag, i stället för regeringen, föreslås – i likhet med andra "moderföretag" – utse övriga ledamöter. Även de revisorer i de regionala stiftelserna som idag utses av regeringen skall enligt förslaget utses av Samhällsföretag.

För att tillgodose kravet på ökat "ägarinflytande" bör Samhällsföretag, också ha möjlighet att delta i de regionala stiftelsernas styrelsearbete. Detta bör enligt översynsrapporten ske genom att en företrädare för Samhällsföretag adjungeras till regional styrelse.

Länsarbetsnämndernas adjungerade styrelseledamöter föreslås utgå. De regionala styrelserna skulle med dessa förslag komma att omfatta tio ledamöter och tre adjungerade. Detta innebär en minskning från nuvarande sexton till tretton.

Samhällsföretag anser att om särskilda skäl föreligger bör de regionala styrelserna kunna ge suppleanterna närvarorätt oavsett om förfall för ordinarie ledamot föreligger eller ej.

Vidare föreslås att det i bestämmelserna klart bör sägas ut att Stiftelsen Samhällsföretags samtycke fordras vid utseende av verkställande direktör i en regional stiftelse.

Arbetsgruppen kan i huvudsak ansluta sig till de förslag som redovisats i rapporten. I likhet med översynsrapporten finner gruppen att landstingens representation i de regionala stiftelsernas styrelser, utan negativa konsekvenser från inflytandesynpunkt, kan minskas från sju till fem ledamöter. Det finns inte heller några avgörande motiv för att Kommunförbundets länsavdelningar skall vara representerade. I syfte att bredda de regionala styrelsernas kompetens i produktions- och affärsfrågor bör som föreslagits

i stället antalet näringslivsföreträdare ökas från en till två. En av dessa bör dock, enligt arbetsgruppens mening, som hittills representera länets näringsliv. Arbetsgruppen delar också uppfattningen att länsarbetsdirektören i egenskap av vice ordförande ensam bör kunna företräda de arbetsmarknadspolitiska intressena. Det är således inte nödvändigt att som f.n. därutöver ha personal från länsarbetsnämnden adjungerad till styrelserna.

I översynen föreslås att en representant för Samhällsföretag skall adjungeras till de regionala styrelserna. Syftet härmed är att tillgodose den centrala stiftelsens inflytande över och samordning av verksamheten. Arbetsgruppen delar denna uppfattning, men föreslår, med hänsyn till att staten numera ensam är ekonomiskt ansvarig för verksamheten, att Samhällsföretag bör vara företrädd av en fullvärdig ledamot i varje regional styrelse.

I linje med intentionerna i översynsrapporten anser arbetsgruppen vidare att det bör ankomma på Samhällsföretag att utse verkställande direktörer i länsstiftelserna. En författningsändring av denna innebörd föreslås. Gruppen anser inte att det behövs någon bekräftelse från stiftelsen Samhällsföretag om att de nuvarande verkställande direktörerna kvarstår i sina befattningar. Som en konsekvens av förslaget skall dock beslut om entledigande i fortsättningen meddelas av den centrala stiftelsen även när det gäller de nuvarande befattningshavarna.

Arbetsgruppen stöder också förslaget att Samhällsföretag i stället för regeringen skall utse de icke landstingsvalda ledamöterna i de regionala stiftelsernas styrelser, jämte revisorer. Däremot anser gruppen att en ökad närvarorätt för suppleanterna i de regionala stiftelsernas styrelser inte ligger i linje med strävandena att begränsa styrelsernas storlek.

I detta sammanhang tar arbetsgruppen även upp sammansättningen av den centrala stiftelsen Samhällsföretags styrelse. Inget förslag till förändring av denna har framförts i Samhällsföretags rapport. Gruppen anser dock att statens ägarinflytande bör förstärkas även på central nivå. Bestämmelsen i 3 § första stycket i stadgarna för stiftelsen Samhällsföretag som reglerar styrelsens sammansättning bör därför ändras så att styrelsen utökas med en företrädare för staten.

Övrigt

Arbetsgruppen har funnit det lämpligt att i sin rapport även behandla vissa andra förslag som framfördes i Samhällsföretags översynsrapport och som inte är av den naturen att de kommer att beröras av gruppens fortsatta ställningstaganden.

I översynsrapporten föreslås att arbetshandikappade då så är lämpligt skall kunna erbjudas arbete vid verkstad i annat län än där de är bosatta. Enligt arbetsgruppen har Samhällsföretag och arbetsmarknadsstyrelsen nyligen träffat en överenskommelse som närmare reglerar detta. Det finns därför inte anledning för regeringen att pröva denna fråga.

Vidare föreslås att verkstäder i administrativt hänseende skall kunna överföras från en regional stiftelse till en annan. Arbetsgruppen tillstyrker förslaget, som inte kräver någon författningsändring eller annan åtgärd från statsmakternas sida. Det ankommer alltså på den centrala stiftelsen att besluta om de åtgärder som bedöms lämpliga för att genomföra sådana överföringar som här avses.

I översynsrapporten har också föreslagits vissa andra ändringar i 1 § lagen (1979:47) om regionala stiftelser för skyddat arbete och i 2 § stadgarna för Stiftelsen Samhällsföretag. Syftet är att klargöra att det finns möjlighet att utnyttja aktiebolags- och handelsbolagsformen.

Som exempel nämns gemensamma försäljningsinsatser från företagsgruppen, dvs. sådana ändamål för vilka säljbolaget SAMHALL AB har tillskapats. Stiftelsen Samhällsföretag har enligt stadgarna ansvaret för att den skyddade verksamheten bedrivs enligt de av statsmakterna fastställda riktlinjerna. Med hänsyn till detta anser Samhällsföretag det nödvändigt att den har ett ägaransvar för sådana bolag som här avses och därmed också har möjlighet att utöva ett ägarinflytande över bolagen i fråga.

Detta bör enligt Samhällsföretag komma till uttryck i lagtexten och i stadgarna genom en föreskrift att den centrala stiftelsen är moderföretag för bolagen. Arbetsgruppen delar Samhällsföretags uppfattning i denna fråga. De regionala stiftelserna får med detta förslag alltså inte vid sidan av stiftelseformen driva någon del av sin verksamhet i annan associationsform än i bolag för vilka den centrala stiftelsen är moderföretag. Vad som i detta sammanhang menas med termen moderföretag får bestämmas genom analog tillämpning av koncerndefinitionen i 1 kap. 1 § lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag. Förutom aktiebolagsformen bör även handelsbolagsformen kunna utnyttjas, när de affärsmässiga förhållandena motiverar detta.

Av det anförda framgår att minoritetsandelar i aktie- eller handelsbolag inte omfattas av förslaget. Något principiellt hinder mot samarbete i sådan form med det övriga näringslivet föreligger självfallet inte. Ett minoritetsäggande innebär emellertid långsiktiga bindningar till externa intressenter med ofta svåröverskådliga finansiella konsekvenser. Arbetsgruppen förutsätter därför – i enlighet med den praxis som tillämpas inom företagsgruppen – att en regional stiftelse inte utan tillstånd av den centrala stiftelsen får gå in som delägare i ett externt bolag. Någon författningsreglering av frågan behövs enligt gruppens mening inte.

För att säkerställa att revisorernas insyns- och kontrollmöjligheter inte försämras, när dotterbolagsbildningar sker, anser arbetsgruppen att minst en av den centrala stiftelsens revisorer också bör vara revisor i de dotterbolag som bildas. En föreskrift om detta bör föras in i såväl lagtexten som stadgarna för den centrala stiftelsen. Den föreslagna ordningen blir härigenom obligatorisk, såvitt avser svenska dotterbolag. Beträffande utländska dotterbolag är någon tvingande reglering inte möjlig (se LU 1975/76:4 s.

93). Även praktiska svårigheter och kostnadsskäl måste härvid beaktas. Vad som i sådana fall är viktigt är i stället att den centrala stiftelsens revisorer upprätthåller ett nära samarbete med de utländska revisorerna.

Skäl talar också för att det av stiftelsen Samhällsföretags stadgar klart bör framgå att det är stiftelsens uppgift att ansvara för anskaffning och förvaltning av företagsgruppens samlade lokal- och fastighetsbestånd. Enligt översynen bör därför en föreskrift tas in i den centrala stiftelsens stadgar av innebörd att denna utan särskilt medgivande får köpa och försälja fastigheter. Bakgrunden till detta är att vissa tillämpningsproblem har funnits hos t.ex. inskrivningsmyndigheter och banker. Detta mot bakgrund av att en stiftelse normalt inte får avyttra sin fasta egendom utom i de särskilda fall stadgarna medger detta.

Samhällsföretagsgruppens hela fastighetsbestånd såväl egna som förhyrda fastigheter, förvaltas inom den centrala stiftelsen av en särskild organisatorisk enhet, kallad fastighetsfonden. Eftersom bidraget till fastighetsfonden särbehandlas i bl.a. budgetpropositionen, bör i klarhetens intresse fastighetsfondens ställning och funktion framgå av stiftelsestadgarna. Arbetsgruppen föreslår därför att ett sådant klargörande tillägg införs i stadgarna.

Samhällsföretag skall enligt 13 § i förordningen besluta om ansvarsfrihet för regional styrelse och verkställande direktör efter hörande av resp. landsting. I översynsrapporten föreslås kravet på hörande av resp. landsting utgå, vilket arbetsgruppen tillstyrker.

I likhet med Samhällsföretag anser arbetsgruppen slutligen att årsredovisning och revisionsberättelse inte längre skall inges till regeringen i original. Detta med hänsyn till bl.a. arkiveringsföreskrifterna i bokföringslagen.

4 Föredragandens överväganden

Med utgångspunkt i Samhällsföretags översyn har en interdepartemental arbetsgrupp lagt fram förslag till ändrade lednings- och styrfunktioner inom stiftelseorganisationen för skyddat arbete. Jag finner framlagda förslag och bedömningar vara väl avvägda och ansluter mig därför till dessa. De förändringar som föreslås bör träda i kraft den 1 juli 1983.

Övriga förslag som framlagts i Samhällsföretags översynsrapport, avser jag att redovisa för regeringen sedan den interdepartementala arbetsgruppen slutfört sitt arbete.

5 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att antaga inom arbetsmarknadsdepartementet upprättat förslag till lag om ändring i lagen (1979:47) om regionala stiftelser för skyddat arbete.

6 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.

